Maa- ja metsätalousministeriölle 2.5.2020

Aloite tarkastamattoman lampaanlihan myynnin sallimiseksi Pohjois-Suomessa

Johdanto

Suomessa lampaanliha voi päätyä elintarvikeketjuun vain lihantarkastuksen kautta. Viime vuosina Suomessa on tehty elintarvikelainsäädännön muutoksia, jotka ovat mahdollistaneet tarkastamattoman riistanlihan toimittamisen myös paikalliseen vähittäismyyntiin. Ilman lihantarkastusta vähittäismyyntiin voi toimittaa rajoitetusti myös kasvatetun siipikarjan ja kanin lihaa.

Poronhoitoalueella kuluttaja on voinut hankkia alkutuotantopaikalla teurastettua poronlihaa suoraan tuottajalta. Tällä hetkellä on menossa prosessi, jonka tavoitteena on, että tarkastamatonta poronlihaa voisi poronhoitoalueella jatkossa toimittaa myös paikalliseen vähittäismyyntiin.

Lammaselinkeino on yli 10 vuoden ajan pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että pieniä määriä lampaanlihaa voisi teurastaa tilalla ja myydä kuluttajalle ilman lihantarkastusta. **Kyseisellä muutoksella laillistettaisiin perinteinen toimintatapa, jossa tuottaja voi teurastaa yksittäisen lampaan alkutuotantopaikalla ja myydä lihat suoraan kuluttajalle. Esitys olisi käsittääksemme myös nykyisen hallitusohjelma tavoitteiden mukainen.** Osa lammaselinkeinosta on vastustanut aiemmin esitettyä muutosta, mikä on huomioitu tässä päivitetyssä esityksessä.

Asiassa aikaisemmin tehdyt toimenpiteet

Maa- ja metsätalousministeriölle asiaa esiteltiin vuonna 2017, jolloin elinkeinon edustajia kävi tapaamassa maa- ja metsätalousministeri Leppää. Tällöin asia esitettiin seuraavasti:

Tarvittavat säädösmuutokset:

Euroopan komissiolle ja jäsenvaltioille tehtäisiin ilmoitus, jonka mukaan Suomi toteuttaa kansallisia toimenpiteitä soveltamalla Euroopan parlamentin ja neuvoston eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä antaman asetuksen (EY) N:o 853/2004 artiklassa 10 kohdassa 3 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä antaman asetuksen (EY) N:o 854/2004 artiklassa 17 kohdassa 3 olevaa mahdollisuutta mukauttaa asetusten liitteitä. Mukautuksilla sallitaan toiminta tiloissa, jota ei ole hyväksytty laitokseksi ja se, ettei lihantarkastusta suoriteta.

Uusi 14.12.2019 voimaan tuleva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta kumoaa asetuksen (EY) N:o 854/2004, joten asetukseen tarvittaneen artiklan 144 mukainen komission antama delegoitu säädös erityisistä säännöistä artiklan 18 kohtaan 7 kuten porolla on. Asetuksen artiklan 16 mukaan näitä delegoituja säädöksiä antaessaan komissio voi ottaa huomioon pienten yritysten koko ja luonne, tarve voida jatkaa perinteisten menetelmien käyttöä ja erityiset maantieteelliset haitat.

Valtioneuvoston asetukseen eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista VNa 1258/2011 4 § lisättäisiin kohta 8) lampaan teurastus, sekä lampaan lihan leikkaaminen alkutuotantopaikalla silloin, kun alkutuotannon toimija luovuttaa lampaan lihaa kuluttajalle alkutuotantopaikalta; alkutuotantopaikalta voidaan toimittaa enintään 300 lammasta vastaava määrä lihaa vuodessa.

Elintarviketurvallisuuden ja eläinten hyvinvoinnin turvaaminen

Toiminta olisi elintarvikevalvonnan piirissä, sillä lampaiden alkutuotantopaikalla teurastaminen edellyttäisi elintarvikehuoneistoilmoitusta. Tällöin myös vaatimukset omavalvonnan toteuttamisesta ja hygieniaosaamisesta koskisivat.

Mikrobiologinen riski pysyisi hallinnassa sallimalla tuoreen (myös jäädytetyn) lihan myynti alkutuotantopaikalta suoraan kuluttajalle, mutta ei jauhelihan tai jalosteiden valmistamista eikä vähittäismyyntiin toimittamista lainkaan. TSE-riski (scrapie) pysyisi hallinnassa, sillä riskiosien poistamista ja sivutuotteiden hävittämistä edellytettäisiin kuten teurastamoissa. Ruhojen mikrobiologinen kontaminoituminen voitaisiin hallita hygieenisillä työtavoilla ja ajoittamalla teurastukset viileisiin vuodenaikoihin.

Vuonna 2016 teurastamoissa lampaiden kokohylkäysprosentti oli erittäin alhainen, noin 0,2 %, kun se punaisella lihalla keskimäärin oli 0,39 % ja siipikarjalla 2,8 %. Osahylkäyksiä tehtiin siipikarjalla (3,9 %) ja porolla (14,7%) erittäin paljon enemmän kuin lampaalla (0,28 %).

Riski saada ruokamyrkytys alkutuotantopaikalla teurastetun lampaasta ei olisi suurempi kuin alkutuotantopaikalla teurastetusta kanista, siipikarjasta tai porosta. Vuonna 2016 hyväksytyissä teurastamoissa teurastettiin yhteensä n. 58 000 lammasta, ja valtaosa lampaista tultaisiin muutoksen jälkeenkin teurastamaan hyväksytyissä laitoksissa. Lopetusasetus koskisi alkutuotantopaikalla teurastamista, eli todistusta kelpoisuudesta eläinten lopettamiseen edellytettäisiin.

Nykytilanteen kuvaus

Rahtiteurastuksessa tuottaja teurastuttaa teurastamossa lampaita suoramyyntiä varten. Keski- ja Etelä-Suomessa on tarjolla jonkin verran lampaiden rahtiteurastuspalveluita. Pohjois-Suomessa rahtiteurastuspalveluiden tarjonta on erittäin vähäistä. Vaikka muutamilla poroteurastamoilla on hyväksyntä myös lampaan teurastamiseen, käytännössä teurastuspalveluita ei ole saatavilla. Vuonna 2018 kaikissa poroteurastamoissa, jotka tyypillisesti tekevät lampaanteurastuksen rahtiteurastuksena, teurastettiin vain 759 lammasta (vertaa edellä, että v. 2016 kaikissa hyväksytyissä teurastamoissa teurastettiin n. 58 000 lammasta). Vuoden 2019 lopussa lammaselinkeinon taloudellisia toimintaedellytyksiä Suomessa heikensi myös se, että merkittävä lammasteurastustoimija lopetti lampaiden teurastamisen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että lampaiden rahtiteurastuspalveluiden puute kohdistuu Pohjois-Suomeen. Juuri Pohjois-Suomessa lampaiden tilateurastus on ollut perinteinen toimintatapa. **Yksittäisen lampaan vähäinen arvo, eläinten hyvinvointi ja ekologisuus tekevät pitkät kuljetusmatkat kaukana sijaitseviin rahtiteurastamoihin kestämättömiksi.**

Allekirjoittaneiden joukossa olevien elintarvikevalvonnasta kokemusta omaavien eläinlääkäreiden arvio on, että lampaiden päätymiseen elintarvikeketjuun rajoitetusti ja paikallisesti ilman lihantarkastusta ei liity suurempaa elintarviketurvallisuusriskiä kuin poroon tai hirveen. Tilanne on samankaltaistunut myös ns. prionitautien osalta: Lampaalla esiintyy scrapieta erittäin vähän, eikä toisaalta prionitautien esiintyminen hirvieläimilläkään ole täysin pois suljettua. Mikrobiologinen riski on myös pieni: Esimerkiksi lumipeitteisenä vuodenaikana tilalla teurastettu lampaanruho on todennäköisesti puhtaampi kuin lämpimänä vuodenaikana metsästetty riistaeläimen ruho. Lampaalla mahdollisesti esiintyvään ruokamyrkytysbakteeri EHECiin liittyvä riski on vähäinen, koska lampaanliha syödään tyypillisesti täysin kypsennettynä.

Esitys toimenpiteistä v. 2020

Esitämme, että lähiruoan tarjonnan edistämiseksi kuluttajille, elintarviketuotannon ekologisuuden parantamiseksi ja lammastilojen kannattavuuden turvaamiseksi – kuitenkin elintarviketurvallisuutta ja lammasteurastamoiden toimintaedellytyksiä vaarantamatta – käynnistettäisiin lainsäädäntöprosessi, jossa tavoitteena olisi**:**

- ***sallia lampaan teurastus sekä lampaan lihan leikkaaminen alkutuotantopaikalla silloin, kun alkutuotannon toimija luovuttaa lampaanlihaa kuluttajalle Lapin tai Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa sijaitsevalta alkutuotantopaikalta; alkutuotantopaikalta voidaan toimittaa enintään 2500 kg lihamäärä vuodessa; tuottaja voi toimittaa lihan myös Lapin tai Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa sijaitsevaan kuluttajan osoitteeseen***

Esitämme ystävällisesti, että maa- ja metsätalousministeriössä käynnistetään viipymättä toimenpiteet asiassa tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, jotka toivottavasti johtavat ilmoituksen tekemiseen komissiolle ja jäsenmaille Suomen toteuttamista kansallisista toimenpiteistä.

Kunnioittavasti,

Henri Pätsi, eläinlääkäri, ympäristöjohtaja, Posio

Sauli Holmström, eläinlääkäri, Taivalkoski

Jarmo Kiuru, oikeusinformatiikan lehtori, Oulu

Antti Holmström, lampuri, Pudasjärvi

Pertti Hankonen, eläinlääkäri

Pentti Kinnunen, Pudasjärvi

Paavo Kurttila, FM, toimitusjohtaja, Oulu

Seppo Kangas, eläinlääkintöneuvos

Pauli Harju, maakuntajohtaja

Eino Siuruainen, professori emeritus, maaherra

Mikko Keisu, yrittäjä, kauppaneuvos

Eero Oinas-Panuma, Pudasjärvi

Henna Muranen, lampuri, Pudasjärvi

Aki Muranen, lampuri, Pudasjärvi

Soile Graber, lampuri, Pudasjärvi

Rolf Graber, lampuri, Pudasjärvi

Jaakko Parkkinen, lampuri, Ylikiiminki

Vesa Holmström, erityisopettaja, evp

Anne-Maria Holmström, sosionomi (AMK), Pudasjärvi

Johannes Holmström, Hyrynsalmi

Antti Hukari, vanhempi rikoskonstaapeli, Pudasjärvi

Seija Karvonen, koulutustoiminnan johtaja, Oulu

Vesa Riekki, kaupunginhallituksen vpj, Pudasjärvi

Eeva-Liisa Kinisjärvi, entinen lampuri, eläkeläinen, Pokka

Martti Kinisjärvi, entinen lampuri, maanviljelijä, Pokka

Mikko Kinisjärvi, kaivosmies, Pokka

Nilla Jaakola, lampuri, Pudasjärvi

Esa Alatörmänen, Rovaniemi

Arto Vikström, kuluttaja, Oulu

Tanja Kinisjärvi

Heikki Karjula, LT, gastrokirurkian erikoislääkäri

Henrik Hämäläinen, Oulunsalo

Pirkko Hämäläinen, Oulunsalo

Hanna Porthan, eläinlääkäri, Kaustinen

Sanni Jörgensen, FM, toimintaterapeutti

Antti Hollmén, FM, sairaanhoitaja

Pekka Nieminen, lampuri, Hailuoto

Tarja Kujala, eläinlääkäri, Rovaniemi

Aimo Välimäki, eläinlääkäri, Pudasjärvi

Jutta Ojala, eläinlääkäri, Ii

Laura Liimatta, eläinlääkäri, Kemi

Sauli Koski, eläinlääkäri

Timo Holmström, yrittäjä, Pudasjärvi

Ritva Holmström, terveydenhoitaja, Pudasjärvi

Juhani Poijula, autonkuljettaja, Pudasjärvi

Johanna Isaksson, valvontaeläinlääkäri, eläinlääkäreiden esimies, Rovaniemi

Tiina Semin, asiakkuusneuvoja, Pudasjärvi

Grigori Semin, logistiikkavastaava, Pudasjärvi

Pekka Pitkänen, insinööri (AMK), yhdyskuntatekniikan päällikkö, Pudasjärvi

Mari Holmström, tohtorikoulutettava, Oulu

Katri Illikainen, asiakkuusneuvoja, Pudasjärvi

Antti Illikainen, metsäasiantuntija, Pudasjärvi

Juho Holmström, vanhempi rikoskonstaapeli, Sievi

Otto Holmström, sosionomi AMK, sosiaalialan ohjaaja

Pekka Törmänen, maanviljelijä, puheenjohtaja, MTK Pudasjärvi

Anna-Maaria Perttuli, eläinlääkäri, Kuusamo

Arvo Mäntykenttä, HTM, komisario evp

Kaisa Holmström, lastentarhanopettaja, Pudasjärvi

Sauli Pätsi, lääkäri, Rovaniemi

Anni-Inkeri Törmänen, DI, kaupunginhallituksen pj, Pudasjärvi

Pertti Purola, toimitusjohtaja

Matti Holmström, ylikonstaapeli, eläkeläinen, Pudasjärvi

Taina Holmström, pankkitoimihenkilö, eläkeläinen, Pudasjärvi

Jarmo Ollikainen, vanhempi rikoskonstaapeli, eläkeläinen, Pudasjärvi

Lauri Holmström, lääketieteen opiskelija, Oulu

Kari Ahonen, Kontiolahti

Helena Kouva, Pudasjärvi

Liisa Mäcklin, perhepäivähoitaja, Pudasjärvi

Jenni Riepula, Pudasjärvi

Toni Miettinen, tradenomi, Posio

Jouko Pätsi, laskenta-assistentti, Rovaniemi

Maarit Pätsi, ohjaaja, Rovaniemi

Harri Mäkivuokko, toimitusjohtaja, Kirkkonummi